

DOI: 10.33402/ukr.2019-32-366-368

Галина КОБИРИНКА**Людмила РЯБЕЦЬ**

[Рец.]: Наталя Хобзей і її стезя, закосичена науковими думками, рідними словами... [на]: Хобзей Наталя. Наукові студії: діалектологія, етнолінгвістика, лексикографія. Львів, 2019. 832 с. (Серія «Діалектологічна скриня»)

Минув рік, як відійшла в інші світи незабутня і неповторна Наталя Хобзей. У переддень цієї сумної дати в серії «Діалектологічна скриня» побачила світ нова книга – така очікувана в науковому товаристві, книга, у якій викладено наукові світи Наталі Хобзей, книга, де переплелися радість і втіха для діалектолога, етнографа, історика й усіх поціновувачів рідного слова. Адже в одному виданні – солідному томі на понад 830 сторінок – колеги й родина дбайливо зібрали її творчий доробок, опублікований у наукових збірниках в Україні й за кордоном. Книга потішила і водночас засмутила, бо кожен із нас усвідомлює, що далі не буде... не буде зустрічей наживо, не буде цікавих доповідей, не буде щирої Наталиної усмішки, не буде лунати її: «Привітики!». Але є і будуть її праці, які спонукатимуть молодих діалектологів до реалізації нових творчих ідей, подарують крила й жагу пізнання таємничого світу слова.

Неординарна та своєрідна наукова спадщина Наталі Хобзей, як і багатогранна в наукових пошуках сама авторка – надзвичайно цікава й неповторна особистість. Вона мала багато уподобань у науці – Гуцульщина, міфологія, лексикографія, діалектне слово, і цей перелік можна продовжувати і продовжувати, але все це об'єднує любов дослідниці до особливої галузі мовознавчої науки – діалектології.

Видання відкриває тепле й зажурливе передслово упорядниці Оксани Сімович, яке ознайомлює читача зі структурою книги, та розповідь Тетяни Ястремської про наукові світи своєї багатолітньої колеги Наталі Хобзей, її ідеї, наукові проекти та захоплення.

У передслові зазначено, що поділ на частини інколи досить умовний, але видається цілком логічним. Книга складається із шести розділів: I. «Гуцулський все-світ»: слово і контексти; II. «Між світом і антисвітом»: демонікон; III. «Абї ни вийшло з пам'яти»: дієслово; IV. Мовний простір Львова; V. «Залюблені» в діалектологію; VI. Рецензії. Варто відзначити, що до деяких розділів подано епіграф, а то й не один, і ці дуже вдало дібрані мотто цілком відповідають змісту частини, котру відкривають, а головне – передають Наталине ставлення до проблеми, якій присвячений розділ. Важливо, що після назви кожної зі статей у книзі подано повну бібліографічну довідку про публікацію-джерело.

Перший розділ умістив низку статей, присвячених діалектній лексикографії – це праці про методіку представлення діалектного слова в лексиконі, історію українського словництва, відомих словників (Олексу Бевку, Юрія Кміта, Івана Вагилевича та ін.), діалектні словники нового часу та нового формату, окремі лексикографічні праці з діалектології.

Другий розділ книги зацікавить не тільки мовознавців, оскільки в ньому зібрано Наталіні публікації з етнолінгвістики: про духовний світ народу та представлення міфологічних назв у словниках. Важливо, що тут уміщено повний текст її етнолінгвістичного словника «Гуцульська міфологія» (2002), який сьогодні вже став раритетом. Назва однієї зі статей – «Духовна культура карпатського регіону крізь призму лексики» – передає дух публікацій, уміщених у цьому розділі. До того ж культура і мова мешканців Карпат – це те, що завжди вабило й повсякчас опинялося під пильним оком дослідниці.

Тривалий час у центрі уваги Наталі Хобзей було дієслово, дієслівна система та префікс *ви-* в гуцульських говірках і ширше – у говірках південно-західного наріччя. Вивчення цієї частини мови в діалектах, аналіз історичного й ареального аспекту в дослідженні дієслів із префіксом *ви-* вилилося в низку статей, уміщених у третьому розділі книги.

Четвертий розділ присвячений працям про мовлення мешканців рідного Наталиного міста – Львова. Це була її особлива любов, яку вона не приховувала і якою пишалася. Гостям із інших міст намагалася представити своє, рідне, якнайкраще, щоб кожен, хто побував у Львові хоч раз, полюбив його, як вона. Цей розділ чи не найменший за обсягом, але вміщені в ньому статті – це лише штрихи до аналізу ширшого мовного контексту львівського мовлення, представленого в іншій відомій праці. Свою ідею – зафіксувати особливості мовлення мешканців Львова ХХ ст. – Наталя реалізувала разом із колегами в чотирьох перевиданнях новітнього за своєю формою словника «Лексикон львівський: поважно і на жарт» (2009, 2012, 2015, 2019). Джерелами його слугували насамперед власні спостереження авторок, а також художня та мемуарна література авторів-львів'ян. Особливість книги – не тільки тлумачення багатьох, іноді вже призабутих слів, сталих словосполучень, фразеологізмів, прислів'їв і приказок, а й розлогі цитати, у яких згадано про львівські традиції та звичаї, історичні події, особливості побуту. Герої цих мініповідок – не лише вигадані персонажі, а інколи й відомі львів'яни.

Наталя Хобзей була залюблена в діалектологію, а знайшовши якусь цікавинку про відомих чи не дуже дослідників живого мовлення, прагнула поділитися новою інформацією з науковою спільнотою, тому логічно виокремлено у книзі п'ятий розділ, де вміщено статті про М. Шашкевича, І. Панькевича, О. Брока, М. Ломацького, М. Грицака, Я. Закревську й інших мовознавців. І це були не просто портрети науковців, а ґрунтовний аналіз їхніх праць, розповіді про їхню творчу лабораторію.

Ніколи Наталя Хобзей не залишалася байдужою до книги, наукового дослідження і завжди, прочитавши, поспішала розповісти про новинку колегам, а часто реагувала публікацією рецензії. Із таких – відгуків на появу, наприклад, «Словника закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району» І. Сабадоша, «Говірок Чорнобильської зони. Системний опис», «Листування Івана Зілінського з Іваном Панькевичем» М. Мушинки тощо – сформовано шостий розділ аналізованого видання.

Цінне й те, що у книзі вміщено ретельно зібрану й упорядковану бібліографію самої Наталі Хобзей.

Допоможуть читачеві легко зорієнтуватися у виданні зведені довідкові покажчики: список населених пунктів (за сучасним адміністративним поділом), список умовних скорочень і скорочень мов та діалектів, а також список літератури і джерел.

«Абі ні вийшло з пам'яті» – назва одного з розділів книги, так почала своє передслово упорядниці цього видання Оксана Сімович. І це дуже символічно, оскільки справжнього науковця (а саме такою була Наталя Хобзей!) пам'ятають завдяки його працям, а книга «Наукові студії: діалектологія, етнолінгвістика, лексикографія», переконані, прислужиться і введе в наукові світи ще не одне покоління науковців – мовознавців, етнологів, істориків та всіх залюблених у рідне слово.